

testi és lelki nyomor, mely sötét felhőképpen életünk egére tornyosul, mindezek miért tartanak rabságukban, mikor ezek a Király lábái alá vettek?

Kicsoda, aki kárhóztat? merem most már kérdezni. Senki ki nem ragad az ő kezéből, merem most már bátran megvallani!

II.

A mi Királyunk *mentsvdrat* épít nekünk, melyben ő parancsol. A Krisztus parancsa alatt álló ez a hely az *anyaszentegyház*. (22. vers.) A Király közösséget teremt választott népével, olyant, mely egyedül méltó hozzá.

A Király a *Fej!* Minden hozzá igazodik; minden Tőle és és érte van és minden tőle függ; minden tevékenysége az ő fejlődési adományából él; mindent az ő végső győzelmének reménysége hat át.

Az egyház a Fej vezetése alatt *szolgál*, szolgálatának egyetlen célja, hogy láthatóvá tegye a világban, ahol annyiféle érdek harcol, a Király akaratát. Minden földi érdekszolgálatnak el kell törpülni a Fej akarata mellett.

Mekkora *vigasztalds*, hogy ennek a választott seregnek tagjai lehetünk. Az egyház feje mindnyájunkat betölt királyi adományai-val. (23. vers.) Az efezusiak, akiknek Pál e sorokat írja, bűnösök és pogányok voltak. A Király dicsősége kiemelte őket a szomorú sorsból a szentek közösségébe. Kettős nyomorúságból szabadultak egyszerre, azáltal, hogy Krisztus fejükké lett s ők tagjai ennek.

*

Szálljunk magunkba! Nem kell-e szégyenkezniünk, hogy bennünk és egyházunkban még nem tudott ilyen nagy Király lenni Jézus Krisztus?! Krisztus megújító erő akar és tud lenni bennünk és egyházunkban és az egész világ életében. Benne akar és tud lenni sok nagy küzdelemben a mai életnek, a mai egyháznak is. Mindeneknek ő egyedüli megtartó reménysége! Testvérem! *hidd ezt és légy az ő alattvalója!*

Itélni jön.

Máté ev. 16 r.; 27. vers.

Hitünknek és keresztyén életünknek nagy fogyatkozása mutatkozik meg abban, hogy Isten kijelentéséből csak bizonyos részeket fogadunk el, talán azokat, amelyeket értelmünkkel is valamennyire alátámaszthatunk s nagyon sok igazsága Isten üzenetének idegen marad számunkra. Így vagyunk a Krisztus eljövételével és Itéletével is. Lehet, hogy meghallgattad volna ezt az üzenetet is, csak nem mondták, nem prédikáltak neked erről; lehet azonban az is, hogy nem voltál jelen, amikor Isten keresett téged ezzel az üzenettel. Most itt vagy s most ne zárd el a szívedet Isten szava elől. Hallod, hogy *eljön megitélni téged!*

Eljön. A Szentírás nem tréfál. Még azt sem mondhatod, hogy csak mások állítottak róla ilyen elképzelhetően dolgot. Ezt ő

maga mondja . . . “ az embernek Fia eljö.” Ha valamire való ember nekünk valamire ígéretet tesz, azt igéri, hogy meglátogat, felkeres, hozzánk jön, sértés volna részünkről, emberi becsületének durva megsértése még csak feltételezni is, hogy megcsal bennünket. Nem mások tesznek az ő nevében tudta nélkül ígéretet, ő maga mondja magáról: eljövök hozzátok. Mi azért hallgatjuk most is őt, mert hiszünk Benne. Éppen ebben az ígéretében kételkedünk ?

Ha igazán tudnád, hogy kicsoda ő, akkor nem kételkednél, sőt szívszakadva várnád, hogy jöjjön már. Gondolj arra: mért született, miért hordozta ennek a keserves emberi életnek minden terhét, miért halt meg, miért támadt fel a halálból, miért ült az Atya jobbára, miért küldött Szentlelket ? De gondolj arra is, hogy ő mind ezt meg is tette ! Miért ? Érted, hogy megváltson bűneidből, s a magáévá tegyen. Aki megváltásom nagy művét ilyen dicsőségesen véghezvitte, Az mondja, hogy eljön, Atyjától reáruházott mennyei hatalmában és dicsőségében. Az a Király jön el, akiről a mult vasárnap hallottad a bizonyosságot.

II.

Itélni jön. Mi ez ? gondolod magadban. Mire való ? kérdezed. Meg akar fizetni mindenkinek a maga cselekedete szerint. Ez az ítélet királyi hivatalának gyakorlása, amelyről másutt a Máté ev. 25. része beszél, szétválasztja a juhokat és a kosokat. Elkülönbíti a búzát és konkolyt. Elválasztja övét a kárhozat fiaitól. Ez nem gyermekjáték, ebben a nagy műben rólam, rólad, mindnyájunkról van szó.

A nagy kiválasztás *cselekedeted szerint* történik. Jaj, akkor nekem végem, gondolod úgy-e magadban ? Óh, akkor én megsza-badultam, sóhajtasz fel magadban ! Nem akármilyen cseledeetről van itt szó. Mintha azt kérdezné más szavakkal: ember követtél e engem vagy nem ? Szerettél-e engem vagy nem ? Hű voltál-e hozzám vagy nem ? Nem akármilyen tett, akármilyen szeretet, akármilyen hűség jöhet itt szóba. Érte, az ő nevében, iránta. Úgy-e éreztük, hogy nincs mentségünk, nincs szabadságunk ? Vádol az életünk, vádol Isten törvénye.

De csoda történik. Gondolj Krisztus éretted történt halálára. *Vádlód védődé lett, vádlottból védett lettél.* Most már csak azt kérdezi: hiszed ezt, szeretsz engem, követsz engem ? Igen Uram. És a te Megváltód, akinek kezében az ítélet is, megfizet neked hűséged szerint. Akik e drága kegyelmi ítéletet visszalökik, hogy az egész világot, annak élvezetét, dicsőségét, látszólagos előnyeit megnyerjék, azoknak Krisztus kárhozatos ítéletükre jön. Pusztulás annak az életnek és egyháznak, amelyik e hűségeskút Tőle megtagadja. Te most őt hallgatod. Ez nem véletlen. Juhai közé, a felmentettekhez akar számolni.

III.

Aki ezt hiszi, az *várja* őt. Én várom ! Nem azért, mert talán jónak képzelném magamat ; mennyi bűn, mennyi vétek szennyezi életemet. De az a Krisztus jön, aki előbb érettem Isten ítélőszéke

elé állott és rólam minden kárhozlatást elvett. Várom, felemelő
fővel várom. Ez nem önteltség. Ez hűséges ragaszkodás Krisztus-
hoz és rendíthetetlen bizalom abban van, hogy meg nem csal.

Jöjj Uram Jézus, várlak Téged!

A Szentlélek hatalma és ajándéka.

Ap. Csel. 2. rész, 17—21. v

Mint a mesék vándora, aki eljut a kincsetrejtő patota vas-
kapujához, éppen csak a varázskulcsra van szüksége, hogy a titok-
zatos ajtót felnyissa és övé legyen az áhitatott drága kincs; így
vagyunk mi is nagy ünnepeink ajándékaival. Karácsony, húsvét,
áldozócsütörtök a megváltás drága kincseinek felhalmozása s
pünkösztkor dől el, vajjon mienk lesz-e ez a kincs, vagy tovább-
hordozzuk nagy lelki szegénységünket. Isten minden ajándéka zárva
marad előlünk, hacsak a Szentlélek fel nem nyitja e kincses ház-
ajtáját. Egyedül a Szentlélek az, melynek *hatalma felnyitja szá-
munkra Isten világát.*

Szegény árva testvérem, aki eddig szűk világod börtönfalá-
ban kintad sokszor véresre magad, jöjj és hallgasd: Isten egy
új világ ajtaját nyitja fel *neked.* Szegénységről, árvaságról, bűnről,
egyedülvalóságáról, szomorúságról, aggasztó gondról panaszkodtál,
melyek szinte megfojtják életedet, elrabolják legszebb örömeidet.
Most vége ennek, Ma pünkösöd van, amikor Isten hirdeti nekünk:
ma kitöltöm az én lelkemet redtök!

I.

Valami csodálatos dolog történik a Lélek kitöltésekor. Embe-
rek, akik eddig istentelen életük sötétségében botorkáltak, most
prófétálnak, látásokat látnak, álmokat álmodnak, azaz *megismerik
most Istent a Jézus Krisztusban.* Új világ nyílik meg előttük, ame-
lyik eddig zárva volt. Új élet gazdagsága és lendülete tölti be őket,
mely eddig úgy hiányzott, a kegyelemben való részesedésnek új
öröme tölti be őket, melyben eddig nem lehetett részök.

Sokszor panaszoljuk, miért csak kivételeseknek lehet részök
ebben az új életben és gazdagságban? Irigykedve tekintünk a
prófétákra, az apostolokra, a biblia hőseire, s ma is egy-egy erős
lelkű keresztyénre; milyen boldogok voltak, mert megtalálták Istent,
életük nem volt üres, haszontalan, kétségbeesett, bátortalan, de
ma más a világ, más az élet, talán még az Isten is más. Test-
vérem, Isten nem olyan fukar, mint mi gondoltuk. Fiak, lányok,
ifjak és vének, egy egész gyülekezet telik meg a Lélek erejével. *A
Lélek mindenkié lehet.*

Aki éhes, jobban tudja mi a kenyér, aki szegény, jobban
tudja mi a gazdagság, aki rab, jobban tudja mi a szabadság, aki
megvakult, jobban tudja mi a világosság, aki szenved bűne miatt,
jobban tudja mi az igaz élet, aki a halállal viaskodik, jobban
tudja mi az élet. Senki nincs közöttünk, akit Isten ezeken az

útakon meg ne hordozott volna. Az élet csodás jelei ezek; a vér, a tűz, a füst gőzölgése, a nap sültsége, hogy mint áldott isteni fenyítések tereljenek az üdvösség fényes napja felé. *Isten azt akarja, hogy senki ne legyen, aki nem keresi a szabadulást.*

II.

„Mindaz, aki az Úrnak nevét *segítségül hívja*, megtartatik“. Ha csak általánosságban igérné a szabadulást, már ez is nagy dolog volna. Hát amikor ezerféle veszély közepette igéri?

Ez a szabadulás mindenkié, aki az Úr nevét segítségül hívja. Isten segítségülhívásától nincs elzárva senki, így az üdvösség kapuja mindenkinek nyitva van. Az átlépéstől csak egy dologgal tiltgatjuk el magunkat: saját hitetlenségünkkel.

Ez fokozza bizalmunkat és megkettőzi imádságunk buzgóságát.

Gondold csak el, mi lenne, ez az élet milyen más lenne, ha bűn, szenvedés és halál miatt kétségbeesetten vánszorgó fiainkat, leányainkat, ifjainkat, véneinket eltöltené Isten Szentlelke, ha mind az Úr nevének egyetlen segítségéhez menekülnénk?

El magunktól, el az emberi segítségtől és bizakodástól, elég volt a bűnből, nyomorból, bukásból és kudarcból, mellyel végső romlása felé siettettük önmagunk és a világ életét! Istenre és az ő szabadítására vágyunk.

*

Szentlélek Úristen! Szállj alá közénk, segíts minket új belátásra, üzz minket új harcok felé és vezess új győzelemre! Egykor megtetted. Megteheted velünk is. Mi hisszük és kérjük ezt!

Ujjászüll.

János ev. 3. r. 5—6 vers.

Nikodémusban, az előkelő emberben, mindnyájunkat megkérdez Isten: megértettétek-e az evangéliumot, tisztában vagytok-e emberi képességeitekkel, tudjátok-e, hogy megromlott emberek vagytok, tudjátok-e, hogy mi a keresztyén élet alapfeltétele? Krisztus feleletében benne van a keresztyén élet abc.-je: *szükség nektek újonnan születnetek.*

I.

Nikodémus élete tele van akadállyal és messze van még attól, hogy ezekre a kérdésekre felelni tudjon. Ez az előkelő ember, akitől joggal el lehetne várni, hogy sok mindent tudjon, nagyon keveset tud. Az élet lényegének és rendeltetésének megértése nem az előkelőségen dől el. Az ilyen embereket finom és ravasz szálak fűzik a világhoz. Azt hiszik, hogy tudnak valamit, pedig alapjában keveset tudnak s mégis mindenkinél többet akarnak tudni. Nem tudják azt az egyszerű dolgot, hogy *újjászületés nélkül nincs keresztyén élet.*

Vajjon mi is nem játszuk-e a sokattudó emberek szerepét? Krisztus belenéz szívénkbe s olvas, mint nyitott könyvből belőle. Meglátja és feltárja, ami benne van. Tövisrel és gazzal megtelt föld, mely nem alkalmas arra, hogy termőtalaja legyen Isten akaratára cselekvésének; a benne levő gaz megfojtja még csírájában az Ige magvetését.

Krisztus, amikor azt mondja N.-nak: újjá kell születned, végigszánt a Szentlélek ekéjével az ő lelkén. A Szentléleknek ez a munkája az első lépés ahhoz, hogy keresztyén ember lehessen, azaz Krisztusé lehessen.

Amit Krisztus egykor vendégének mondott, azt mondja nekünk is.

II.

„Ha valaki nem születik . . . Lélektől“. . . Ez a valaki te vagy testvérem. *Neked mondja*, a benned élőködő régi embernek, neked, aki bár éltél idáig, de mindig elestél a keresztyén élet örömetől, nyugalmától, boldogságától, akinek régi életed minden terhét kellett cipelned, neked, akinek csak tested és neved van benne az egyházban elválasztottak közösségében, lelked pedig a világ utcaszélein didereg és éhezik. Ügye így van? Ne mond hát, hogy te tiszta, tökéletes, igaz, új ember vagy.

Talán olyan az életed, hogy okot találsz az ellenkezőjét állítani. Jó születésű ember vagyok, apám, anyám derék, becsületes emberek, jó egyháztagok. Szép dolgokat mondasz, de J. Kr. azt mondja, hogy ami testtől született test, természeti ember nem lehet be Isten országába. Míg önmagadat félted, elveszíted, akiért mindenki él: Istent.

Igazat adsz! Újuljon meg az emberiség, mondd te is. Jobbítsa meg magát, igyekezzék jó irányban fejlődni, művelődni. Ha ez volna az újjászületés, akkor könnyű volna az élet. Nézd, milyen rohamosan fejlődik a világ! De! Istenországa ez? Nem az ördög látszik egyre diadalmaskodni?

Újjá kell születned! Ez egyenlő ezzel: az *Isten Főának, Krisztusnak* kell mind testedben, mind lelkedben, mind életedben, mind halálodban *egyetlen Úrnak lenni*. Ezt jelenti a „víz“ is; belsőleg kell megtisztulnod.

Istenországa mindaddig zárva van, míg az újjászületésen át nem nyílik. Mi az anyatesttől kezdve testiek vagyunk, bűn és halál-rabságában élünk. A „test“ az egész embert jelenti, testestől-lelkestől. Mind Isten országán kívül élünk.

*

Mi már ismerjük meghívását az ő országába. Tudjuk, hogy mekkora ajándék az részünkre. Tudjuk, hogy életünk honnan indult és hová kell érkeznie. De tudjuk azt is, hogy a menyország ajtajának felnyitását, Isten ajándékának elfogadását, életünk igazi értelmét mennyire lehetetlenné teszi a bűn.

Amit mi nem tudunk megtenni, megtette Krisztus érettünk.

Itéletet tartunk a bűn felett, a mi legszemélyesebb bűnünk felett is, s döntünk mind életre, mind halálra Krisztusunk mellett. Nem értem, hogy mi megy bennem végbe, de csodálatosképpen egyszerre új élet árja ömlik el fölöttem.

Az egyház alapja.

Róm. 8; 29—30 v.

Napjainkban az *egyház* ismét egyre jobban az *érdeklődés középpontjába* került. A mai világ helyzetének különös alakulása ráirányítja az emberek figyelmét az egyházra, még akkor is, ha eddig talán észre sem vették, mert valami rendkívüli erőt és lehelősséget látnak benne sok értékes és értéktelen, de nélküle veszendőbe menő dolog megmentésére. Isten gondoskodott különös jelek által, hogy még a hitellenek is megálljanak mellette.

Ez a külső elismerés és megbecsülés azonban az egyháznak nem válik sem hasznára, sem dicsőségére, de könnyen *veszélyes lehet*, ha az egyház nem figyelmezteti önmagát a maga hivatására. Vannak emberek, akik csak akkor értékelik az egyházat, ha sikerült azt a saját képükre és saját igényük szerint formálni. Ez az egyház azokkal a látszólagos értékekkel együtt, melyeket falai közé menekített, csak fönkre mehet.

Az egyház léte, alapja, jogosultsága nem abban van, hogy van-e rá szükségünk vagy nincs, hogy elismerjük-e vagy nem, hogy fenntartjuk-e vagy nem, hogy lelkesedünk-e érte vagy megtagadjuk; ha így volna, akkor az egyház rajtunk állana és bukna. Mennyi ember elesett és elbukott, mennyi jószándék csődöt mondott már, mennyi világégés pusztított végig már a világon s az egyház még sem esett el, még sem bukott el, mégsem égett el. Az egyház él.

Azért van ez, mert alapja nem bennünk, hanem Istentől van a Jézus Krisztusban, aki tegnap és ma mindörökké ugyanaz. Él.

I.

Az egyház alapja Istennek abban az *elhatározásban* gyökerezik, hogy minket *gyermekeivé fogad* a Jézus Krisztusban.

Istennek az az eleve elrendelése rólunk, hogy mi az ő Fia ábrázatához hasonlatosak legyünk. Minket, akik bűnbe estünk, akik engedetlenségünkkel megtagadjuk őt, akik haszontalan tékozló fiai vagyunk, nem mától és nem tegnaptól, nem jószágunkért, ami nincs bennünk, hanem önmaga szeretetéből öröktől fogva a maga gyermekeivé fogadott, hogy Krisztusnak testvérei, neki gyermekei, választott gyermekseregének tagjai legyünk. **Miért?**

Ezt elmondja a Róm. levél 8. része, ahol a bűnös emberiség kárhózatáról, nyomorúságáról beszél. De erről a „miértről“ tesz bizonyosságot az egész Szentírás. *Azért, hogy megmeneküljünk a kárhózatától, még a nyomorúságban is boldog reménységünk legyen, hogy minden gazdagságot nekünk ajándékozza.*

Az egyház testvérem az a hely, ahol Istennek a kárhozattól megmentett gyermekei összegyűlekeznek. Nem egyébről, nem erről vagy arról, nem egy kevés művelődésről, egy kicsi jótékonykodásról, nemegyszer egy kicsi politikáról és nagyon sokszor irigységről és gyűlölködésről van benne szó, hanem arról, hogy megtudd, meghallgasd és együtt élj azokkal, akik veled együtt szintén meghallották, hogy Isten a bűnösnek nem halálát akarja, hanem életét.

II.

¶ Isten ismeri az övéit. A nagy mű, melyet érdekünkben elkezdett, ezzel az ismerettel kezdődik. Mennyivel biztosabb alap, hogy ő ismer minket! Mi csak annyira ismerjük, amennyire megismerteti magát. Ezért nem lehet a mi ismeretünkre építeni, de ezért építünk boldog megnyugvással Isten ismeretére. Mert ismer, azért rendelt el gyermekeinek. Szánalomból és kegyelemből.

El is hiv. Ismeretét rólunk nem tartja titokban. Nekünk az van javunkra és üdvösségünkre, ha közli velünk. Igéjével hiv. Minden igehirdetés Isten tégedkeresése, a te megtalálásod. Hallgatod és hallod, amikor hiv?

Meg is igazít. Itélet hirdetésében bűneid felett kegyelmet hirdet. Hallod, hogy megbocsáttattak a te bűneid?

Meg is dicsőít. Földi kereszthordozásodban és szolgálatodban megáld isteni erejével, hogy neki élhess, neki szolgálhass s megizlelteti veled a menny dicsőségét, az örökélet boldogságát, hogy tudd, hová vezet az élet.

¶ Ez az útja annak a kegyelemnek, mely gyermekeivé fogadott bennünket. Az egyház most már az a hely is, hol együtt élsz, szolgálatsz, dolgozol, együtt küzdesz, együtt szenvedsz és együtt reménykedsz Istennek azokkal, akik a kegyelemnek ezen az útján haladnak előre.

*

Ezen az úton és ezen az alapon látod meg emberi hivatásodat és sok nagy feladatodat, melyekért annyit tusakodsz, ezen az úton kerülöd el azokat a kudarcokat, melyek annyit keserítenek, ezen az alapon lesz egyházunk az az egyház, melyen a pokol kapui sem vesznek diadalmat.

Dávid Gyula.

1.

*Acta Synodi Generalis XXXI. Enyedini habitae Ao Dni 1646
3. Junii tunc Episcopo Venerabili ac Reverendissimo Dno Stephano
K. Geleij.*

A' Presbiteriumot Christus Urunk és az Apostolok rendelése szerint hogy E Református Ecclesiákban fel állasuk a' Supremus Magistratus és a' több elsőbb Tisztek ha nem tsak javallyák, de benne segítséggel is lesznek, közönségesen el végeztük. Hasonlóképpen a' Diakonatuist is a' holl szükséges léssen és mod léssen benne.

A' vernacula Scholakat is a' Leányzóknak és az Iffju Asszonyoknak az irás olvasásban és a' kiknek ugy tettik s kedvek léssen hozzá az irásnak tanulásában is jövendő épületekre, nem tsak nem ellenezzük, hanem ugyan kedveljük és rendellyük is, hogy Városonkint, Fálunkint fel vétetessenek.

A' Pecuniaria muktákat is az Egyházi rendek között közönséges egyezésint posterium abogáltuk.

Innen mindjárt ugyan számosan a' (Sátmar)-i Nationalis Synodusban mentünk az holl is többekkel edjűtt a' mi instantiánkon, ugyan ezenek felől egyező végezés lett.¹

2.

*Acta Synodi Generalis XXXII. Claudiopoli habitae Anno
1647. die 1. Julii. Nunc Episcopo Venerabili ac Reverendissimo Dno.
Stephano Katona Geleij existente.*

Ebben a' Synodusban az ujj Canonok mind a Tiszán tul, s mind az innen lévő nevezetesb Egyházi Tanitók, Püspök és Esperestek előtt s az itt benn való (Ardealiak) előtt is közönségesen elolvastattak és apróbáltattak. Ugyan azonok felől az Orthodoxus Statusokból egy néhány nap estvig conferaltunk, disputaltunk és végre conveniállunk, maradván in suspenso tsak négy vagy öt punctumok, mellyeknek disentiáltatások az Országgyűlésére halasztatott és az igazságra vonattatott.

Az Agendanak is jó része el olvasztatott és censeáltatott, a'

¹ Kük. em. .evéltár. Acta Synodi Generalis. I. 31. 32.

maradékja az időnek el telése miatt a' következő Generalis Synodusra hagyatott s mind örökre el is hagyatott.

Ezen gyűlésnek alkalmatosságával a' (Kogálniceanu) utzabeli meg ujjiatott templom solennissime dedicáltatott.

Egy Arianusok közül convertált Praedicator recipiáltatott.²

3.

Acta Synodi Generalis XXXIII. Enyedini 1648, die 22 Junii celebratae, Episcopo Reverendissimo ac Clar. viro D. Steph. K. Geleij, existente.

Agenda quatuor integris diebus diligenter perlecta ac numinata unanimi omnium, qui inter fuerunt, sexaginta numero, voto, ac consensu approbata sunt.

Canones similiter centum, ii potissimum, qui propter quasdam difficultates in suspenon marserant, in Comitibus Albensibus nuper admodum celebratis, cum Statibus Orthodoxis complanati, ac rectificati, denus loco selecti, ratificati sunt.³

II. Rákóczi György fejedeleme nek a Canonokat megerősítő leirata a zsinathoz.

Paria Litterarum Illustrissimi Principis ad Generalem Synodum Marus Vásárhelynum missorum.

Georgius Rákóczi II. Dei gracia Princeps Transylvaniae Partium Regni Hungariae Dominus, Sicularum Comes etc.

Reverendissimi, Clarissimi, Ornatissimi, fideles nobis sincere dilecti, salutem et graam nostram.

Jól emlékezhetik kegyelme tek arra, miképpen az elmúlt esztendő kben nem kevés munkák és abban való fáradságok által szedegettetek vala egyben, néminemű Eclésiai igazgatásra nézendő Canonok, mellyekkel való élés hogy jobb moddal lehetne és mind külső, az az Secularis Status, mind pedig belső, ugy mint az Ecclésiái ordo azokban való meg egyezés által szép correspondentiával alkalmazhatná k magokat, mind (Clujon) s mind pedig itt Fejérvárott egyező értelemből delegáltattanak vala azon Canonoknak censeálására, mind (Transsylvaniai) s mind Magyar Országi ugyan feles számu betsületes Uri és Főrendek és az Ország nak elei közül is nem kevés számnak, mind ezeknek pedig len discursusokban praesideált maga üdvezült Fejedelem szerelmes Atyánk és noha maradtanak ugyan fenn némely punctumok, kik felett a' mi nemzetünknek és Hazánk nak állapottyához képest nem lehetett ugyan a' két rend között való meg egyezés, hanem más jövendő időre kellett haladni; mindazon által, a' mellyek derekasabbak, felesebbek és a mostani időre szükségesebbek voltak, azok felett az Egyházi rendekkel a' Delegatus külső Fő rendek is, idvezült Fe-

² U. o.

³ U. o. 33.

Jedelem édes Atyánk consensussából (in quantum non derogant legibus ac praerogatiitis Regnicolarem) meg egyeztenek vala, res-tálván azon Canonoknak kinyomatása és a' napokint való ususra ki botsáttatása; de azon székben Isten ő felsége bennünket meg szomorítván idvezült Fejedelem édes Atyánk halálával, eddiglen haladni kellett ezen Canonoknak ki botsáttatása, megbetsülhetetlen kárával az Ecclesiáknak. Mivel azért az Úr Isten ingyen kegyelmességéből minket rendelt és állatott e' szegény Hazának mind külső és belső rendjének Istenesen való gubernálására, e rendeltenségből mind eddig következett s annál inkább ezután törté-nhető alkalmatlanságoknak, az ellenkezőknek pedig calumniálko-dásokra való ok szolgáltatásoknak praeveniálásokra, tovább azon Szent és Istenes munkát haladékban tartani nem szenvedhettyük. Im annakokáért de verbo ad verbum, absque ulla divinatione, vel auctione valamit a' fenn meg nevezett időkben le irattatott in Communesa Ecclae usum Kgylmetek közé ki botsátottuk, napon-ként pedig ki nyomtattasában is munkálodtatni akarunk. Intvén azon kegyelmesen Kgylmeteket illendő háládatossággal agnoscal-ván, idvezült Fejedelem édes Atyánknak s nekünk is és utánnunk a szegény Hazának mind külső, belső állapotinak ör-állásra ren-deltetett betsületes személyeknek ez iránt való szorgalmatos gond-viselésünket és vigyázásunkat, alkalmaztassák ugy magokat, hogy e' Szent és Istenes, sok fő töréssel és fáradozással végben vitelett munkával való élés által az Istennek neve dílsőitessék, az Eccle-siák épülhessenek, az ellenkező feleknek calumniálkodásokra való ok szolgáltatás ne tsak tollaltassék, sőt inkább azoknak Ecclesiáink ellen patvarkodó szájok is, a szent egyesség és jó rend tartás által bé dugattassék és mind a' mi Fejedelmi gondviselésünk s utánnunk ez hazában vallásunkon levő Patronusoknak szívek, a' Kgylmetek e' dologban való maga alkalmaztatása által annyival inkább a' Kgylmetekre való vigyázásra és gondviselésre indittat-hassék. Ellenben pedig, noha olyanokat lenni nem reméllünk, mind azon által, ha kik absque Ecclarum consensu proprio motu et temeritate ducti, ezek ellen refractariusok találtatnának, propria solummodo Authoritate, magukat opponálnák, a közönséges ren-deléseknek nem obtemperálnának, a'féle dolgokat hivalkodó szem-mel nem nézhetvén, mind Fejedelmi hivatalunk szerint való köte-lességünk, conscientiánknak dictamenje e' Nemes Országnak erős Constitutioi, a' minémtű utakat és modokat fognak előnkbe adni, talibus in Casibus, azt fogjuk el követni. Nem prohibealtatván mindazáltal senki attól, hogy maga scrupulussát, avagy a' Szent-irással egyező értelmét s tettzését filiali cum exequio mind ezenek s mind egyéb szükséges dolgokból, Esperestyének, Püspökjének, Partikularis avagy az egész Ecclai Gyülekezetnek, annak ideje s modja szerént meg jelenteni és Istennek Szent Lelkének vezérlése által való közönséges értelmet venni és követni szabados ne légyen; sőt ha azt kívánván a' közönséges igazság is, méltó, hogy efféle és minden Istenes s az Ecclesiáknak épületire való dolgokban

mindenek szeretettel, contemptus, injuria és vindicálásra való affectusok nélkül, mind in privato, Esperestyektől, Püspököktől, Gyülekezetektől meghallgattassanak, igasságos ítéletben és a Szent Írásnak mértékjének serpenyőjében megfontoltassanak s mind a közönséges gyülekezetekkel, mind pedig velünk és utánuunk levő Református keresztyén Patronusokkal communicáltván, egyező tettzést is végyenek. Ezt is hátra nem hagyván, hogy az időnek és állapotoknak alkalmatosságok szerint ezen Canonokban vagy emendálni valamit vagy ordálni vagy azokból adimálni ezután is nem dissentialunk, in quantum Legibus Regni, obligaminique nostro non praejudicabunt; nem külömben mind azon által, hanem mind külső belső Rendeknek s nekünk is keresztyén Fejedelmi egyező tettzéstünk által is a' fellyebb megirt modok szerént.

Occurrálván pedig még némelly punctumok, mellyeket szükségeseknek lenni itélünk, hogy jól meg vizsgálás és Considerationban való vétel után, ugyan mostan a' Canonokhoz applicáltassanak, intjük kegyelmesen, azt is ne mulassa s velünk és pedig quantocym abbéli el mellőzéseket communicálja

Kivánván ezek után, az Ur Isten Kegyelmetek elméjét és munkálkodását Szent Lelkének általa vezérelje mindenkben Nevének ditséretére. Eisdem de caetero gratiose propensi manum. Datum in Civitate nostra Alba Julia, die Octava mensis Junij Anno Domini millesimo sexcentesimo qudragesimo nono.

Reverend. Ciriss. Ornatiss. Stephano Gelei Episcopo, Senioribus ac Universitati Verbi Divini Ministrorum Ecclesiarum Orthodoxarum in Transylvania pro nunc in generali Synodo in Civitate Nostra Marus Vásárhely constitutor Fidelibus Nostris sincere dilectus.⁴

Dr. I. G.

Megjegyzés. Az eredeti szövegben magyar helynevek vannak a zárjelbe tették helyett. *Szerkesztő.*

⁴ Kük. egyhm. levéltár. Acta Synodi G. I, 33—37.

Barth Károly feleletei

előadásával kapcsolatban feltett kérdésekre.

5. *Mi a jelentősége a predestinációtannak az egyházfegyelemre nézve?* (Mi a kulcsok hatalma, az ördögnek való átadás, a kizárás?)

Általános elvi szempontból azt mondhatjuk, hogy Krisztus egyházában egy *választásnak* kell végbemennie engedelmesség és engedetlenség tekintetében. Ez a nyitás és zárás hatalma az egyháznak Isten igéje által adatott, Istentől kell ígent és nemet mondania. Mindkettőt szabad és kell hirdetnie. Az egyház így folytatja Krisztus tisztét, a kiválasztást és az elvetést. A prédikálás és a sakramentumok kiszolgáltatása által is jobb- és baloldalra állítja az embereket ebben és abban a gyülekezésben.

A predestinációtannak is megvan a különös jelentősége az egyházfegyelemre. Ez a folytonos választás az igehirdetés által történik, akkora hatalom az igehirdetés. A XVI. és XVII. századbeli egyházi bírósági eljárások, büntetések (kizárás), szóval ez az intézményes egyházfegyelem nem a kulcsok hatalmának értelmében történt. Az úrvacsorához bocsátás nem válhatik fegyelmi eszközzé. A lelkipásztor kitárt karral hlvogatja a bűnösöket, mi pedig mind bűnösök vagyunk, akik az egyházhoz tartozunk. Az egyházfegyelem akkor válik intézménnyé, ha különbséget akarunk tenni borzasztó nagy bűnösök és kevésbé szörnyű bűnösök között. Nem komoly fegyelem az, mely szerint meg lehet állapítani, hogy mi a jó és mi a rossz. A régi gyakorlat szerint megállapították. Isten őrizzen meg ettől az egyházi fegyelemtől, de ajándékozzon meg az igazi egyházfegyelemmel, amelyet a Szentírásból hirdetett ige hirdetése gyakorol, fenyeget, int, dorgál, megtéli az egyiket és a másikat vigasztalja, hitében erősíti. Ez az igazi egyházi fegyelem. Nevelés ez, Krisztushoz vonatunk, megaláztatunk és felemeltetünk, ellíteltetünk és vigasztalást nyerünk. Újból kell ezt tanulnunk. Vonatunk, neveltetünk, nem ahogy emberek nevelnek, mint jókat és rosszakat, hanem amint a Szentháromság Isten von magához. Az egyházfegyelemben megtartatás történik, fenyegetés és büntetés történik, Isten haragja lángol fel, de nem emberi farizeizmus ítélkezik, nem egyik ember a másik felett. Isteni szeretet küldötte, isteni törvény érvényesítése és evangélium lesz az igazi egyház-

fegyelem. Nem mohamedán gyülekezeti fegyelemre, hanem a keresztyén egyház fegyelmére van szükség.

6. *Isten ígéjének uralma mellett hogyan harcolhat az ember az egyházban a hitvallásért?* (Kapcsolatos kérdések: a misszió, az egyház tanítói munkái stb.)

Az egyház corpus mixtum. Némelyek aggodalommal látják, hogy hitetlenek vannak benne és mégis Isten egyháza. Mi szentintünk az egyház nem hitetlenekből és hívőkből áll. Csak hitetlenek vannak benne és csak engedetlenekből áll és benne fennáll Isten ígéje és hitre hív bennünket. Mi vagyunk benne, mi most nem hiszünk s az ige hív az Istennel való közösségbe. Az egyház a bűnösök egyháza, de így a szentek egyháza, a bennelevők a bűnbocsánatot nyert bűnösök. Az egyházban állandó küzdelem folyik a test és a lélek közt. Ez az egyház élete, az ige küzd a bűn ellen, az emberért. Mi a szintér vagyunk, az ige és a bűn közötti harc színtere. Mindig új döntések történnek, a harc továbbfolyik, ütközetek zajlanak le. Nem lehet abba belenyugodni, hogy hát vannak jók és rosszak, mert Isten így akarja, mi pedig hirdessük az ígét, szolgáljassuk ki a sakramentumokat s ezzel vége. Nincs ezzel vége. Harcot kell vívunk ezzel. Ez emberileg, időileg megy végbe, döntésekre kényszerültünk, kérdések előtt állunk: hallottad, megragadott az értelme? Ha hallottad, elfogadod-e, engedelmeskedsz-e te? A keresztyén élet állandó döntésekből áll. Isten tudja azt, hogy mi jó, de szükséges, hogy döntések essenek. Valami történik, ha hallgatsz, az is döntés, legfeljebb a restség döntése. A döntés vagy hitelenségre, vagy hitre történik. Az egyház az a hely, ahol Isten az Ő uralmát gyakorolja, az a hely, ahol az emberek hisznek, vallást tesznek hitükről, nem alusznak, hanem munkálkodnak, harcban dolgoznak. Az az egyház, ahol nem dolgoznak, hanem boldogan alszanak, nem rossz egyház, hanem egyszerűen *nem egyház*. Nem a jó harcol a rossz ellen, nem a hitetlenek a hívők ellen, hanem az egész vonalon, a magánéletben éppúgy, mint az egyházi életben, a testiség (a test) és a bűn harca ez. Nem szabad hallgatni, a hitvallás nem hallgathat. Ahol csak ünnepi emlékezés a hitvallás, ott nincs egyházi élet. Az élet inkább meneteléshez hasonlít. Döntések esnek és a döntések után jönnek a szétválások. Magában az egyházban is, ha kérdések vetődnek fel, szétválnak a lelkek. Nem végleges szétválások történnek, de nincsenek együtt. Az ének szerint ugyan: „Szív és szív egyesül“, együtt vagyunk, de tényleg nem úgy van. Az ismereteknek világosaknak kell lenniök, a szeretet legyen félelem nélküli, hiszen a szeretet elűzi a félelmet, még a szeretetlenség gyanujától való félelmet is. A keresztyén élet kockázatos, veszedelmes jelentő élet, olyan, mint az utasemberé. Aki harcol, egyedül marad, egészen egyedül. Esetleg hárman-négyen harcolnak, s bocsánat, lehet hogy ők képviselik az egyházat, szemben az egész egyházi vezetőséggel. Nem biztos azonban, hogy a keveseknek van igazuk. Szembekerülhetünk az egyház kormányzásával, a leg-

közelebbállók ellenségévé válhatnak a harcban, amikor harcolunk az igazságért vagy eselleg — szeszélyekért. Nincs megigazító cselekedet, még az igazságért való küzdelem sem igazít meg Isten előtt. Az egyház állandó mozgásban, hullámvásban van. A veszélyeztetett helyzetben inkább az emberek közösségét veszítjük el, mintsem kiessünk a Szentlélek közösségéből. Világosan kell látnunk, hogy nem emberek, nem érdekcsoportok küzdenek egymással, hanem a test és lélek harca ez s éppen azért örömmel kell vállalnunk ezt a harcot. Ne csüggedjünk, ha nehéz. Krisztus útja nehéz.

7. Milyen pozitív jelentősége van az ú. n. természeti teológiának? Mi a keresztyénség és a humanizmus viszonya a személyes életben? Milyen szerepe van a tapasztalásnak és az észnek (értelemnek) a teológiában? Mit tartsunk a spiritalizmusról? (Rokon kérdések.)

Milyen szerepe van a tapasztalásnak és értelemnek a teológiában? A theologia emberi istenismeret, emberi művelet, vállalkozás. Nem mint angyalok vagyunk theologusok, hanem mint emberek, éppúgy mint a filozófusok, orvosok. Szükségünk van emberi belátásokra, használjuk az értelmünket és a tapasztalatunkat (a pricri és a posteriori). Nem ugorhatjuk át saját árnyékunkat, vállalnunk kell a kockázatot, hogy értelmünket használjuk.

Másképpen áll a dolog a természeti teológiával. A tapasztalásban nem lehet lehetőség arra, hogy Istent megismerjük. A természeti theologia alapja az, hogy a tapasztaló, gondolkozó ember közvetlenül, saját magából kiindulva eljuthat Istenhez. A biblia szerint Istennel találkozni csak úgy lehet, hogy Isten kijelenti magát: ez Istenből jön, csak felhasználhatja az értelmet. Az értelem nem második kijelentésforrás, nem kapcsolópont. Kegyelemből, csodaképpen jött a kijelentés. Az értelemmel nem kényszeríthetjük Istent, se szolgálatot nem tehetünk neki, se nem kapcsolhatunk, se hidat nem verhetünk. Az értelemre szükség van, de ez még nem természeti theologia. Nem újat mondok, nem véleményt nyilvánítottok, nem nézetet állítok nézettel szembe, hanem a Szentírás felfogását képviselem, mikor azt mondom: nincs lehetőség, hogy az ember tegyen valamit s Istennel mintegy feleúton, az összekapcsolóhidon találkozzék. Isten jön hozzánk, keres bennünket és engedi, hogy megtaláljuk, anélkül, hogy kerestük volna.

Idetartozó kérdés: a humanizmus bennünk. Igen: az állandó harc a test és a lélek között. Az az elképzelés a humanizmus, hogy az ember saját eszével valamit megismerhet Istentől. Állandóan érzem az erre való ösztönzést (a kigyó). Az, hogy valaki a dialektikai teológiával lép kapcsolatba, nem jelenti, hogy nem humanista ebben az értelemben. Életünk végéig azok maradunk. Luther szerint napról-napra meg kell fulasztani, de úgy, hogy ne tudjon kiúszni. Fel kell vennem a harcot saját magammal. Vagy Isten kezd velünk valamit, vagy nincs egyáltalán kezdet. E tekintetben kell döntenünk.

A spiritizmus meghosszabbított, elmélyített humanizmus. Csodálatos művészet ez, amely azzal, ami túl van az életen, kapcsolatba akar jutni. A mi életünk olyan, mint akkor itt vagyunk benn a teremben, a spiritizmus olyan, mintha kinyitjuk az ajtót, kijutunk a folyósóra, de nem a szabadba. Titokzatos dolog, de nekünk itt benn van most dolgunk, nem a folyósón. Csodálatos dolog, de belőle nem vezet Istenhez út, éppúgy, mint a pszichologizmusból s más hasonlókból sem. A biblia ezért tiltja, nincs semmi köze a bibliai kijelentéshez. Nem is ajánlhatjuk nekik, hogy kezét nyujtsa hozzá, ráadja magát.

8. *Van-e a predestinációtannak értelme a keresztyén élet szempontjából, ha a predestináltság megismerése lehetetlen?*

A predestinációtannak csak akkor van értelme a keresztyén élet számára, ha a predestináltságról való képzetet kiküszöböljük. Éppen e miatt a hamis képzet miatt vált mindig jogosulttá az a vád, hogy a predestinációtan a keresztyén erkölcsi életet lehetetlenné teszi. Ha tisztában vagyunk afelől, hogy a predestinációtan a Jézus Krisztusban való üdvösség szabadságának kifejezése, akkor sincs többé jogosultsága ennek a szemrehányásnak. Akkor éppen a predestinációtan egyik legerőteljesebb kifejezése a Jézus Krisztus egész életünkre szóló ígéretének. Az hangzik az ember felé: Isten *kegyelmes hozzád, hozzád, az elveszetthez!* Elveszettsége az ember számára emlékeztetés lesz a bűnbánó megtérésre és alázatra. És míg neki nemcsak a törvényt hirdetik, hanem Krisztus jótéteményét is, kiragadtatik és kiemelődik kétségbeeséséből. Nem marad számára más, csak az alázat bátorsága, az Isten előtt való meghajlás ereje, mely egyedül jó. Ha helyesen fogjuk fel a predestinációtant, akkor éppen az fogja megvilágítani előttünk az Isten kegyelmi elválasztásában való keresztyén hit gyakorlati jelentőségét.

9. *Ha Isten az örök szeretet, hogyan beszélhetünk elvesztésről?*

Ismételtem: mi nem tudjuk, mi a szeretet. Meg kell tanulnunk, míg Istent megismerni tanuljuk. Az ő szeretete más, mint az emberi szeretet. És nekünk készen kell tartanunk magunkat arra, hogy az ő szeretete a mi szeretetről alkotott fogalmunknak ellentmond. Nem szabad ezért méltatlankodnunk. Természeti theologia volna az, ha Isten szeretetét saját eszünkéből és tapasztalatunkból akarnók megismerni. Gondoljunk a Jób könyvére. Azt hirdeti az nekünk, hogy Isten előtt meg kell hajolnunk, amint van, mellékes, hogy megértjük-e, vagy sem. Ha mi ragaszkodunk bizonyos Istenről alkotott képzetekhez, akkor mindig újból alkalmunk van a zugolódásra. Alapjában véve ezzel megtagadjuk Istent. Ez az Isten felett való rendelkezési szándék az igazi ateizmus, sokkal gonoszabb és veszedelmesebb minden bolsevista ateizmusnál és pedig azért, mert a keresztyén hitet gyökerében támadja. A keresztyén hit gyökere az *engedelmesség*. Itt mindannyian benne állunk a testnek a Lélekkel való harcában. A test a „jó Isten“ után vágyik, a Lélek az ígét adja nekünk. Jézus Krisztus az Isten keresztyénjében ismerte meg az örök szeretetet, miközben engedelmes volt. Enge-

delmesség és hit, hit és engedelmesség, ez az az út, melyen Isten szeretete kijelenti nekünk magát, mint az a szeretet, mely Krisztusban kiválaszt és elvet.

10. *Van-e elvettetésben való hit és ennek a hitnek a hirdetése?*

Az elvettetésben való hitnek a lehetősége önmagában egyenesen borzalmas lehetőség. Elismerem, hogy mint határeset lehetséges, hogy egy ember nemcsak azt hiheti, hogy a pokolban van, hanem hogy egy ördög. Igazi érteleme szerint az elvettetést csak egy üdvös nyomorúságnak foghatjuk fel. A valódi, isteni elvettetés, amint azt a Jézus Krisztus keresztyén megismerheljük, nem végső, hanem utolsó előtti szó. Az elvont elvettetés, amelyről egy ember azt véli, hogy abban hihet, számára végső szó lenne. Ezzel Krisztus ellen lázadna és az igazságban való hittől elfordulna, egy olyan folyamat, melyet nyugodtan jelölhetünk azzal, amit a szentírás a Szentlélek elleni bűnnek nevez. Ha az ember saját magára támaszkodik és a kegyelem elleni teljes ellenségeskedésben, a teljes cselekedeti igazságban akar megmaradni, akkor mindenesetre hisz az elvettetésben. Az aztán mindenesetre azt jelentené, hogy a pokolban van, sőt többet: hogy egy ördög. Ezért kivihetetlen gondolat, hogy egy ember a saját elvettetésében higgyen. Csak termékeny lehet, ha utána gondolunk, hogy lehetetlen lehetőségek ismerhessük meg. Mi hivatalosak vagyunk, hogy higgyünk abban az elvettetésben, amely Jézus Krisztusra vettetés. Ha mi azt mondjuk, hogy az elvettetést hirdetni és hinni kell, erre és nem egy feltétlen (abszolút) elvettetésre gondolunk. Ennek az elvettetésnek mindenesetre *kell* hirdettetnie. A keresztyén prédikáció nem fajulhat az Isten szeretetéről és jóságáról való általános beszéddé. Az igazság konkrét komolyságának érvényre kell jutnia. Az elvont (absztrakt) komolyság mindig az istentelenség komolysága és átkozottabb minden léhaságnál. Ez az istentelen komolyság minden cselekedeti igazság és minden szektáskodás lényege.

11. *Milyen viszonyban állanak egymással a gondviselés és a predestináció?*

Egyházunk dogmatikájában külön-külön rész van a predestinációról (De praedestinatione) és a gondviselésről (De providentia). A két tan között van rokonság is és van különbség is. A gondviselés fogalma általában ezt mondja: *Minden*, ami történik, Isten bölcsessége és akarata alapján történik, míg a predestináció fogalma különösen az ember *üdvére* irányul. Ennek következtében úgy tűnhetik fel, hogy a kegyelmi kiválasztás csak a gondviselés egy speciális esete. A mi régi református egyházi tanítóink alapján nem voltak ezen a véleményen. Ezt már azáltal kifejezésre juttatták, hogy mindenik tant más-más helyen tárgyalták: a predestináció-tant az egész dogmatika élén az Istenről való tan végén, a gondviselésről való tant pedig csak a teremtésről való tan után. Itt tehát csak másodsorban volt szó a gondviselésről. Az üdvkérdés a tulajdonképpeni főlérendelt és döntő kérdés! *Mindkét* esetben azonban *hit*igazságokról van szó, amelyeket csak mint

ilyeneket lehet megismerni. Ha az Istenről való önálló képzetből kiindulva, a hit- és üdvkérdéstől eltekintve, akarunk a gondviselés kérdéséhez hozzászólni, nem kerülhető el, hogy azt véljük, hogy a természetes istenismeret útján Istennek a természetben és történelemben való uralmáról bizonyos felvilágosításokat adhatunk és hogy az életet a történelemben az általános gondviselés eme uralmától áthatva lássuk, amely gondviseléshez Jézus Krisztusnak úgy kell kapcsolódnia, mint egy második szónak az elsőhöz. Így aztán két Istent imádunk: a Jézus Krisztus Atyját, de előtte és mellette egy elvont filozófiai, illetőleg természeti-, történeti vagy népi istent. Hogy ez meg ne történhessék, itt a dogmatikában szigorú rendet kell tartanunk és a gondviselésről szóló tant a predestináció-tantól való függésében kell megértenünk. És tanácsos lesz, hogy itt még tisztábban gondolkozzunk, mint ahogy azt esetleg a régi dogmatikusok tették, akik ugyan kijelölték mindkét tan megfelelő helyét, a részletek kifejtésében azonban ezt az elvi világosságot néhol elhomályosították.

(Folytatjuk.)

Összeállította és részben fordította : *M. Nagy Ottó.*

A lelkipendozás.

(Asmussen Hans: *Die Seelsorge*. Kaiser Verlag. München 1934. 229. l.)

A lelkipendozás kérdésének irodalma meglehetősen szegényes volt az utóbbi évtizedben. A reformátori teológiának sem volt olyan terméke, amelyek ezt a kérdést, apróbb cikkektől eltekintve, egész rendszerben dolgozta volna fel. A gyakorlati teologia disciplinái közül főképp az igehirdetés és a vallástanítás állott az érdeklődés központjában, a lelkipendozás kérdése, az a kérdés: mi következik erre az ige teológiájából és hogyan vesz ez részt az igehirdetés szolgálatában, meglehetősen háttérbe szorult. Most, hogy az Asmussen — az evangélikus teológusok ez egyik legkiválóbb erője — tollából ez a munka megjelent, egyszerre rávilágít ez arra, hogy a reformátori teológia ezen a téren is megújulást hozott. Ezen a 200 oldalon ugyan nem kézikönyvet s nem a disciplina rendszeres feldolgozását adja, de kitér minden kérdésre, amely a lelkipendozás kérdése. Maga is a lelkipendozás és a lélekvezetés gyakorlati kézikönyvének nevezi munkáját. Az előszóban azt fejti ki, hogy az egyház a maga munkájában a kereszttel áll s legnagyobb kísértése ezt valami módon kikerülni akarni. Az egyház, aki a nevelést látja a leglényegesebb feladatának, aki a nevelés feladatáról lemond, mindenképpen lemondott arról, hogy a kereszttel álljon. Asmussen két tevékenység között tesz különbséget: a *lelkipendozás* (Seelsorge) és a *lélekvezetés* (Seelenführung) között. Lelkipendozás alatt az igének az egyén számára való hirdetését, lélekvezetés alatt a gyülekezet tudatosan vagy nemtudatosan történt nevelését érti. Az előbbi tehát igelüldetés, az utóbbi nevelés. Jelenleg a lelkipendozás munkája nagyon *változatos képet* mutat. Más a missziói gyülekezetben, ahol a lelkek összegyűjtése és más a meglévő gyülekezetben, ahol azok megtartása képezi feladatát. Hasonló változatosságot hoz benne létre a lelkész adománya és teológiai felfogása. A lelképásztori beszélgetés lényegében három dolog körül forog: a hivatali cselekmények, a támogatástkerők és bizonyos lelki szükségek körül. A lelképásztori látogatás szintén háromféle: tájékozódó, külső indokból és belső indokból keletkező. Mindezeknél azzal a nehézséggel találkozunk, hogy a lelkek nem komolyan Isten ígéje feleletét, hanem annak megkerülésével a fennálló nehézség külső eloszlását keresik.

A *lelkipendozás* az ige hirdetése az egyes lélek számára. Ebben különbözik a prédikációtól, amellyel szemben a lelkészt és az egyháztagot közel hozza magához. Ez az igehirdetés méltósággal folyik, mert nem üres beszélgetés, hanem Isten parancsának közlése, de tapintattal. Mint igehirdetés az ember helyzetét a bűn szempontjából nézi. A lelkipendozásban mindig Isten haragjának és e harag alól való menekülésnek a kérdésével foglalkozik, arról, hogyan lesz a tőlem elfordult Isten hozzám forduló Istenné. E harc komoly megharcolása vezet a kegyelemhez. Ezt a harcot nem szabad ártalmatlanná tenni, ez a harc az ó ember megőrdülésével kell végződjen s eredménye a megkegyelmezés és megtérés, amely ha igaz, a világgal való szembe fordulásban nyilvánul. A lelkipendozás eredménye a megtérés, Istenhez fordulás és a világgal való ellenségeskedés.

A *lélekvezetést* nem szabad a lelkipendozással összetéveszteni. A kettő úgy aránylik egymáshoz, mint a törvény és az evangélium. Amint nem lehet

evangéliumot hirdetni, a törvény megvetésével, úgy nem lehet lelkigondozást végezni a lelkivezetés és nevelés megvetésével. A lelkigondozó szeme előtt a véggél lebeg: az Isten és ember viszonyának végleges megtisztítása. A lélekvezetésnek idői céljai vannak, relatív munka. Két súlyos feladata van, óvni attól, hogy az emberek a gyülekezeti életet egy imaginárius, a világtól külön és távol álló térnek lássák s hogy az idői jelenségeket abszolutizálják. Az emberekben, mint gyülekezeti tagokban a keresztyén hit alapján álló közvéleményt óhajt alkotni.

A lélekvezetés munkája az egyház vezetésével van kapcsolatban s bizonyos követelmények által, előírások útján az önkényességtől, a nevelés formái előírásával az egyformaságtól kell megóvni. Ez a munka törvényszerű munka, amely abból a reménytelen szakadékból indul ki, ami Isten kérdései és a világ kérdései között van, amely felfogást a lelkész a vallásos dolgok légüres terébe utalja a közfelfogás szerint. A lélekvezetés azt akarja Isten parancsai hirdetésével megmutatni, hogy ez a különválasztás nem állhat fenn. Ez a nevelői munka a válsághoz akar elvezetni. Azért — az orthodoxiával és a katolicizmussal szemben a lelkivezetés „idegen munka“, a törvényre azért mutat, hogy a „bűn megnövekedjék“ (Róm. 5:20), míg a lelkigondozás szuverén munkája Istennek s nem nyugalomban történik, a lelkivezetés emberi törekvés s reménykedő nyugalanságban folyik.

Ezek alapján fejtegeti most Asmussen a lelkipásztor munkáját a keresztség, házasság, a halál, a lelkigondozás munkáját a betegek és haldoklók esetében.

A keresztségnél hangsúlyozza azt a feladatot, hogy ott a keresztség igazi értelmének, az újjászületésre utalásnak megismertetéséről van szó. A keresztségben Isten küzdelme és diadala van a halál és a Sátán felett. A születés keresztyén felfogásából származik a kötelezettség, hogy a gyermeket gondozzuk és a családban a nép számára neveljük, a keresztség parancsából következik a gyermek kegyelme, élete a családban, a gyülekezetben s a keresztszülők felelőssége. Itt szól a családi és egyházi nevelés alapelveiről is.

A házasság a teremtésben adott isteni rend, de nem felejthetjük el, hogy Istennek a teremtésben adott rendje és a jelenlegi házasság között áll a bűneset. A házasság a törvény alatt áll, a bűn terhe alatt van. A házasság megkötése állami feladat, semmi köze a megváltáshoz, az egyházi áldás nem jegyespárookra, hanem már házastársakra vonatkozik. A házasságot tehát nem az egyház szenteli meg, a törvénytelen gyermekek egyházi lelkisínylése tehát jogosulatlan. Az egyház feladata az, hogy az új házastársaknak Isten igéjét hirdesse s azokért imádkozzék. Sem a házasság, sem a konfirmáció nem helyezhető egy szintre a keresztséggel. A gyermekáldás a házasságban Isten áldásának jegye, de ez áldás a bűn miatti átoktól nem válsztható. A házasság felfogásában szigorubb katolicizmust és kálvinizmust a képmutatás, a lutheránizmust az epikureizmus veszélye fenyegeti.

A házasság kérdésében a külön-külön egymással és együttesen az Isten törvényével szembenálló *morális felfogások* okozzák a lelkipásztornak a legnagyobb nehézséget. A házasság keletkezésében az anyagias vagy romantikus szempontok, a szabad szerelem és a házasság előtti együttélés kérdései a lelkipásztor súlyos kérdések elé állítják. Ugyanilyen kérdések a házasságban a polygamia, akár természetes, akár civilizatorikus formában. A házasságtörésre a bibliában nincs abszolút mérték s az annyiféle, ahány ezer előfordul, úgy, hogy ebben a lelkész konkrétan kell, hogy rámutasson a bűn jelenlétére. A válást csak akkor lehet jogosultnak elismerni, ha egy lehetetlen helyzetet egy kevésbé lehetetlennel akar felváltani. Az „illendőség“ kérdése a nemü életre vonatkozó dolgokban nem megbízható ítélet ugyan, de nem szabad azt önkényesnek sem tekintenünk.

A halálesettel szemben a lelkipásztor úgy áll, mint a földi közösség tagja, de egyuttal az egyház szolgálója. Mint a *közösség tagjának* tudnia kell, hogy a temetés a halottiról való megemlékezés alkalma s ezt hangsúlyozni kell a mai idők kegyeletlenségével szemben, de ugyanakkor, a halál a földi közösség kikerülhetetlen végét is jelenti. Mint az *egyház szolgálója*, prédikálja, hogy a halál a bűn szolgálója, nem a teremtésben levő adottság, hanem bűnös

existenciánk bizonyosága és jele, de egyúttal a keresztre mutat, amelyen Krisztus meghalt. A temetési tanítás különösképpen a halál utáni életéről szól. Bizonyoságot kell tenni arról, hogy a halállal megtörtént a döntés a halál utáni élet két lehetősége: az örök élet, vagy örök halál között, nem az a fontos, mi hogyan képzeljük el ezt a dolgot. Akik az örökkévalóságról szóló bibliai kifejezéseket elszellemiesítik, elfelejtik, hogy a test feltámadását is hisszük, akik nagyon ragaszkodnak s szó szerint veszik a bibliai kifejezéseket, elfelejtik, hogy test és vér nem örökölheti Isten országát. A bibliai tanítás magja e ponton a feltámadás lesz. Ma ezt különösen hangoztatni kell, téves felfogások miatt, szemben a lélekvándorlás, a halhatatlanság, a természet feltámadása nem ker. gondolatával, világosan megmondani, mit értünk feltámadás alatt.

A lelkipásztor ezen kettős minősége szerint feladata az igehirdetés a sírnál és a vigasztalás. A sírnál tartott beszéd mindig emlékbeszéd is, de csak bizonyos határok között, inkább nekrológ, mint méltató beszéd, mely utóbbi sokszor mutat nevezésszerűségeket, s válhat egy expresszionista portré-vé a halottról. A beszéd vigasztaló kell hogy legyen. A vigasztalás nem hivatkozhatik az elhunyt tulajdonságaira, a „szép“ vagy „könnyű“ halálra, amellyel szembe a keresztyén hit a „boldog“ halált állítja, sem a nagy gyász kiemelése nem lehet a vigasztalás alapja, sem, hogy a halottat méltatjuk, vagy egy bibliai verset mottónak hozzáadunk. Csak az Ige magyarázásával vigasztalhatunk, ami három dolgot mutat: hogy Isten vigasztalni akar, hogy Krisztus legyőzte a halált, s hogy a gyászolókat imádkozva biztatunk kell. Ezeket a tényeket tekintetbe véve kell a textust kiválasztani. A gyülekezet a sírnál az örökélet kapujában áll, s a beszédnek a Krisztus győzelméről kell szólnia. Az igazi vigasztalás abban van, hogy Isten tökéletes kárpótlást nyújt a kegyelemben.

Részletesen szól Asmussen a *betegek és haldoklók* lelkigondozásáról. Először azt hangoztatja, hogy a lelkigondozás, betegség és szegénység összetartoznak, tehát a lelkigondozás a beteggondozástól elválaszthatatlan. A lelkész és orvos régen ugyanaz volt, egy szekularizálódási processzus választotta el őket, ma ismét találkoznak egyrészt abban, hogy a belmisszió ezt is felvette a szeretetmunkába, másrészt az orvos részéről a lelkipásztori szolgálat fokozottabb megbecsülésében, végül az egyházi jólétmunkában. Ebből az következik, hogy a) az egyház nem adhatja fel a segítőmunkát még akkor sem, ha az állam is dolgozik ebben, b) de ez a munkánk nem szekuláris világi munka, hanem a gyülekezet testvéri támogató munkája. Nem szabad továbbá elfelejteni azt a különbséget, ami az öskor-ség és a mi beteg- és szegénygondozásunk között fennáll. Ez az ellentét a Péter szavaiban szemlélhető, aki azt mondta: aranyom, ezüstöm nincs, de a Jézus nevében járj, mi pedig ezt mondjuk: meggyógyítani nem tudlak, de adok abból, amit Isten adott. Ez mutatja, hogy az egyház szolgálata korlátozott. Különösen, ha a lp. segítségére gondolunk, az állam jóléti munkája az egyházat a saját feladata központjára figyelmezteti: hogy a beteg és szegény a lelkipásztor előtt megváltásra szoruló bűnösök.

A második gondolat itt az, hogy a betegek lelkigondozásának feladatát, amennyiben ez nevelői munka, a pillanatnyi veszélyek határozzák meg. Itt tekintetbe kell venni, hogy a beteg belső magatartását az ember egzisztenciájában előállott szakadék tudata határozza meg. A materialista-racionalista felfogás a betegséget csupán a testi szervezet bajainak fogja fel, holott a szakadás az ember existenciájában, amitől az ember egyéni élete szenved, a bűn következménye. Ezt a szakadást próbálják lélektanilag orvosolni (Ker. Tudomány) s próbálják vallásilag, mint a ráolvasás, amely a népnél a dolgok Istennel való titkos összefüggése tudatából származik. A modern és a pogány (népi) felfogás áll szemben a ker. beteggondozással. Ezzel szemben tudni kell, hogy a betegség nemcsak testi funkciózavar, hogy a megszakadt kapcsolatot sem intellektuális úton, sem titkos cselekvényekkel nem lehet helyreállítani, a kötelesség itt az Igével és imádsággal lépni oda. Nem azért, hogy a beteg „lelkével törődjünk“, nem is szabad a beteget missziói tárgynak nézni. A betegség „idegen munka“ — a teremtéshez nem tartozik. A beteggondozás tehát tiltakozás Isten nevében az Isten által küldött betegség ellen. Nem belenyug-

vás. Két magatartás ellen kell harcolni: az ellenállás nélküli átengedés és a prometheusi, önerőből való ellenállás ellen. Az igazi tiltakozás az evangéliumban van; ez kivenni a betegséget a természetesség köréből. E tiltakozás nyomán kétféle magatartás ébredhet a betegben: vagy a Jézus ereje által egészséges lesz, vagy győzelem a betegség felett. (II. Kor. 12.) Az utóbbi az elégséges kegyelemre helyezkedés, *noha* tudja, hogy a betegség elmulhat. Az ev. tiltakozás minden varázslás ellen. A gyógyítás ajándéka nem a természetes adományok felfokozása, hanem kegyelmi ajándék. Ez azt jelenti, hogy az igazi beteggondozásnak egy formája van: az igehirdetés és imádság. Ez nem mindig könnyű, néha a környezet, néha a beteg nem óhajtja. Ahol az Igét nem szólhatjuk, mást ne csináljunk. Nem a mi beszélgetésünk, hanem Isten Igéje munkálkodik. A lelkek sokkal inkább várnak az Igére, mint gondolnánk. Az Igéből azt kell megmutatni, hogy a betegség a hitre és kegyelemre hívás. Az imádság az Igére felel. A beteg állapotát vegyük tekintetbe, a látogatás legyen rövid.

A haldoklók lelkigondozása túlmegy a lélekvezetés határán. Ez azért különleges terület, mert különösképen sürgős. A feladat itt nem az, hogy a lelket „megmentsük“, hanem az evangélium hirdetésének utolsó lehetőségét felhasználni. Sokszor az a haldokló is, aki már környezetét nem ismeri meg, az evangélium szavára felfigyel. (Ezért kell sok igét és kátékérdést tanítani könyv nélkül a gyermekkorban.) Az igehirdetés az új világ ígéreiteiről szóljon, mert Isten Igéje épen a halállal szemben érthető igazán. Az úrvacsoránál óvakodjunk a tévelygéstől és utaljunk annak eschatologikus vonására. A halálos ágyon látszanak meg utólagosan az élet és halál nagy meztelenségei. A beteg előtt nem szabad a halál tényét eltitkolni, a hazugság nagy kegyetlenség, mert a beteg a legtöbb esetben foglalkozik a halál gondolatával. Ezzel jár együtt, hogy a lelki élet és a láthatatlan világ valósága soha sem áll olyan világosan előttünk, mint a halálos ágyon, amely mellett a lelkész nagyon sokat tanulhat. A halálos ágyon kétségtelenül van egy „sátáni közelség“, mely kétségbeeséseket hozhat s ezt látni kell, de azt is, hogy van egy „isteni közelség“ is, mely üdv.-bizonyosságot ad. Sok embert egy halálos ágyon tett ilyen vallomás ismerete tart meg. Nem lehet szabályt adni arra, meg kell-e kérdezni a beteget, hogy bizonyos-e az üdvössége felől? De egy ilyen nyilatkozat nagyon sokat jelent, s kegyelem jele.

A könyv utolsó fejezete: *A más* (Das Andere) címen arról szól, ami a mi lelkípásztori munkánkön túl van, ez a „más“ Isten hatalma, amely a mai időkben is megnyilvánul a gyógyítás erejében. A határ, ami ettől a „más“-tól elválaszt, a gyónásban és abszolúcióban léphető át. Ezért a gyónás (bűnvallás) a lelkigondozás tulajdonképeni titka, melynél azonban óvakodni kell a kath., régi lutheránus és pietizmus hibáitól. A közgyónás (nyilvános bűnvallás) és abszolúció csak rámutat arra a kegyelemre, ami az egyéni bűnvallásnál és abszolúciónál hirdettetik, ahol nem tanácsadásról, nem consilia evangelica-ról van szó, hanem az evangélium hirdetéséről, ahol a bűnvallás csak a „más“ — a Szentlélek munkája — által történhetik, s ugyanigy a kegyelem elfogadása is.

I. L.

A tanítóknak a tanítóról.

1937 március 8-án tartott Aiudi egyházmegyei tanítói értekezleten elhangzott beszéd

Amikor megbíztak egy előadás tartásával, úgy gondoltam, hogy egy tölem telhető pedagógiai előadást fogok tartani, de aztán annyit figyelmeztettek, hogy vigyázzak: beszédem nivós, tudományos tartalmú, jól megszerkesztett előadás legyen, hogy elhatároztam: nem fogom kitaposott úton a tudományoskodót játszani, hanem beszélni fogok a *tanítóknak a tanítóról, de úgy, hogy vele kapcsolatban rájövünk 1. lelki és szellemi kötelezettségünkre és 2. a közös tudományos munka valamelyes lehetőségét felfedezzük.* Rendszeres, alapos fejtegetésre nincs alkalom és idő, de remélem a hozzászólások rendjén kiszélesednek és alaposabb megvilágítást nyernek ezek a dolgok.

A kisebbségi felekezeti tanító munkája, különbözik minden másféle tanítói munkától: tehát különleges. Szellemi, lelki alkata nem épülhet fel sem kizárólag az u. n. nemzetnevelési direktívákon, sem az itt megszövegezhető paragrafusok keretein.

Többre és másra van szüksége, hogy megbirkózhassék azokkal a feladatokkal, amelyeket itt, a munkamező sokféle barázdája, ekéje elé állít. Az alkalmazható eszközök meg kevesebbek és szintén mások. Más az anyag, mások az eszközök: speciális mesterre van szükség.

Most lássuk, milyen ma még a tanító és helyzete:

Érdekes, különös ember, aki tele van sok-sok jóakarattal, vannak lendületek az életében, amikből eredmények fakadhatnak, de egyfelől, némelykor a *saját lelkiismerete szerint való cselekvés hiánya életéből*; másfelől *türelmellensége* s az ebből fakadó hibák: megbénítják sokszor értékes, megbecsülendő akarásait; megállítják a munkába induló jóakaratot. Mint népnevelő, ezer gátlással áll szemben és legtöbbször a sajátjai tagadják meg. S ha már hiúsági kérdéseken ellenérdekek bilincseiben, lelke elégtelenségein elbukik a felnőttek közötti munkája, maradna számára az éppen elég gondot, tudást és egész embert igénylő iskolai munka. Igen, de aki gondokkal terhellen, megzavarva és megviselve lépi át az iskola küszöbét, az nem tud nevelni. *Vagy fáradt nemtörődomséggel intézi úgy ahogy a munkáját, vagy azzal a türelmellenséggel, ame-*

lyet önmagával szemben tapasztal. Hiába, lehetetlen letagadni a külső erőnek elevenséget megőző, munkát és kedvet megbénító súlydát. Ha keressük a segítséget, ami az ezerféle helyzetet megszüntesse, érezzük és tudjuk is, hogy szigorú rendelkezések önmagukban mit sem érnek. Az sem segítene a bajon, ha valaki minden reggel leskelődve várná az iskolaajtóban a tanítót és a fülébe súgná: vigyázz, az iskolában vagy, légy eleven, egy sereg vár a te lelkeseden keresztül a lelkébe hulló magvakra, szóval a legokosabb tanácsokkal látná el. Ez sem segítene a bajon, mert a tanító minden tevékenysége, ami hivatása mezején megnyilvánulhat, kipécézet, rideg, jelzőfák között silányul el, ha rendeleteket végrehajtó rosszul megfizetett hivatalnok csupán, aki hivatása tudatára feléje dobott trázisokból jöhet rá.

A tanító fáradt: sok mindent intéz el kézlegyintéssel; tanítói gyűléseken vesz legkevésbé szívesen részt; nem bánja, ha a lelki fáradság, esetleg meghasonlás, rendetlen külsején is látszik.

Pedig a faj és értékeinek megmaradása jórészen a természetes vezetőktől: papoktól, tanítóktól függenek. Lehetnek e tehát ennek a küldetésnek szegény, kiábrándult és megcsömörlött emberei. Nem. Másra kell lenni. És a tanítónak önmagán keresztül kell átalakulnia. Legnagyobb tévedésünk az, amikor fentről, vagy lentről, kívülről, másoktól várunk valamit. Minden osztály önmagával küzd, saját magával van elfoglalva, csupán az ő égető kérdéseit látja s így talán nem is csodálkozhatunk, hogy tömegek vannak, akik még az egyetemes adó megfizetését sem tartják kötelességüknek.

Hogy anyagilag, hogy lehetne rendezni a tanító ügyét, nem tudom, de hogy anyagi gondok, hivatás és egyéb terhek viselésére *más lelki és szellemi alkatra van szüksége*, az biztos. Ezt érzi mindenik tanító, aki vágyódik arra az útra, amely a hivatással járó nehéz kötelességeket átvarázsolná, értékelné, hogy azok *többé ne terhek, hanem számbavett reálítások legyenek*, amelyek vannak és azért vannak, hogy munkáljuk és győzzük őket: hittel, reménységgel, józan ésszel.

Ilyen lélek és szellemi alkat pedig nem épülhet fel: magdra hagyott, egyedül emberekben. Vívódhatik önmagával a tanító, a rendeleteknek száz százalékgig tehet eleget, nem fog jó munkát végezni, mert a társtalanság szomorú bélyege villog rá minden munkájáról.

Közösségi életre van tehát szüksége. Olyan közösségre, amely magában hordozza azt a a) *lelkületet képző energiát* és b) *szellemi továbbképzést szolgáló szervezettséget*, amelyre a tanítónak szüksége van.

A köri és egyházmegyei tanítói gyűlések formája nem felel meg ennek a célnak. Ezek arra jók, hogy az állam rendelkezésének elég tétessék. De ha akármelyik tanító gondol azokra a gyűlésekre, amelyeken résztvevett, nem igen állapíthatja meg egyikről sem, hogy onnan olyan lelki vagy szellemi táplálékkal jött volna

el, amelynek gyülekezetében vagy iskolájában tényleges hasznát tudta volna venni. Nem azt állítom ezzel, hogy nem hallottunk jól megszerkesztett értékes előadásokat. De azok olyan messziről, olyan idegentől hangzottak el, hogy hiába, az az igazság, nem tudtak gyökeresebb hatást vagy változást előidézni.

Jó mintatanításokat is láttunk, de ki állítja, hogy ezektől valamelyik tanítónak megváltozott a rossz módszere, vagy a módszertelenségből egy jól elkészített mintatanítás váltotta meg. Csupán a tanítások után rendezett bírálatokból megállapíthatjuk, hogy egy pár kénytelen-kelletlen hozzászólástól eltekintve, mennyire érdekeltül folynak le a tanítások.

Nem könnyű dolog megtalálni a tanító szellemi és lelki továbbképzésének az útját. Különösen ma. Az is nehézség, hogy mindentütt más más a munkakör, a munka-lehetőség, az eszközök. Más a mezőségen, a nyárádszentén, a marosmentén, a székelységben — nemcsak megyénként, körönként, de községekként is. Még a kizárólagos iskolai munka sem egyforma. *Nem lehet egy jól elkészített munkatervet általánosan használni.*

Különleges népi és iskolai kérdések vannak minden körben, minden megyében, amelyek feleletre várnak. Amelyekre meg is lehetne találni a feleletet, ha nem egy programmal zsúfolt délelőtre, hanem 2—3 napra, esetleg 1—2 hétre gyűlne össze a megyék, körök tanítósaiga tényleg konferenciázni, tényleg alaposan megbeszélni a dolgokat.

Egy jól elkészített előadást szívesen meghallgat az ember, de nem lehet mindent előadáson keresztül átvenni az ember lelkébe. Aztán *egy tényleg tudományos pedagógiai előadásban legtöbbször annyi eredmény van összesűrítve, hogy azt egyszeri hallás után nem lehet: bevenni, megérteni, megszívlelni és alkalmazni.* Ezért halástantalanok az ilyen előadások. *Fellélenül hosszas megbeszélés kellene ezeket kövesse, esetleg megelőzze s az eredmény nyomtatva kellene minden tanító és iskola birtokában megmaradjon.* Mennyivel értékesebb volna az a hosszabb tanítói összegyülekezés, együttlét, munkaközösség, ahol közös beszélgetés, találkozás eredménye volna a legkisebb pedagógiai újdonságnak is a megállapítása, értékelése, elfogadása vagy elvetése. Ahol szakkönyvek, lapok állanának rendelkezésre. Ahol a szeretet nem egymásra kényszerített frázisokra, hanem a dolgok felismerésének közös élményére, a testvérré talált lélek derűjére, a népünkért való együttvivődés összekovácsholó erejére épülne fel. Ahol ilyen szeretetteljes munkaközösségben nyerne tudást, bátorságot, elevenséget az ember, hogy jobb munkása lehessen annak a munkamezőnek, ahova az Úr Isten odaállította. Az ilyen munkaközösségből csak a legerőtlenebbek esnének ki, de a zöme — amely ma még kedvellenül verődik össze a gyűlésekre — élményt, erőt, tudást nyerne abból. Silány a fizetésünk s a megbecsülésünk még silányabb, de azért mégis azt kell vallanunk, hogy szükséges, sőt érdemes is rákészülni és folyton készülni hivatásunk betöltésére. A tanítóképzés az utóbbi

időben lényeges fejlődésnek is indult, de a tanítói továbbképzés ma létező alkalmairól bátran kimondhatjuk, hogy csak részben felelnek meg a célnak és időnek. Ezért kell *maga a tanító megkeresse önmagán keresztül társaival a maga útjait.*

Mélyen tisztelt Kartársak! Nem azért mondtam ezeket, hogy a végén egy határozati javaslattal álljak elő, amely aztán valamelyik levéltárunk poros aktái közt süllyedne el, csupán megszövegeztem azoknak a gondolkozását és vívódását, akik kívánják és akarják, hogy több szeretet, több megértés, több lehetőség támogassa őket hivatásuk végzésében. Akik testvérlelkek együttérzését és együtt munkálkodását óhajtják, abban a felelősségteljes elhivatásban, amelyre kérlelhetetlenül rádöbbszent minden nap s talán minden percben: a tanítói munka.

Bakó Béla.

A mai nevelés követelményei.

1. A nevelés tulajdonképpen a maga céljában nem függ attól a kortól, amelyben folyik. Az olyan nevelés, amely nem valami időleges, egy egy időre megállapított céllal dolgozik, hanem abszolút célt ismer maga előtt, kénytelen ragaszkodni ahhoz, hogy akármi történjék is a világban, azt az abszolút és minden időn felül álló célt, amit a nevelés az emberi élet céljában elismert s amit meg akar valósítani, máról holnapra nem változtathatja s nem másítja meg. Ma a nevelésnek egyik válsága éppen abban van s ez ma egyik nagy kérdése is, hogy feltétlen, időhöz nem kötött és emberi szellemi áramlatoktól nem függő célról lehet-e beszélni a nevelésben, vagy az csak olyan munka, amely az illető kor szelleméből fakad és annak kitűzött célját akarja megvalósítani. A keresztyén nevelés kénytelen ragaszkodni ahhoz, hogy az a munka, amelyet ő végez, nem egyes korok különböző felfogásaitól, szellemi áramlataitól van függővé téve a maga céljában, hanem annak alapjai és feladata abban az örök rendelkezésben nyugszik, amelyet Isten Igéje az emberre nézve előír. A nevelés munkája a keresztyén felfogás szerint azon a feltétlen folyik, hogy Isten akarata döntő és mindig döntő az emberre nézve s minden emberi tudomány, műveltség, magatartás és munka egyetlen megítélő és szabályozó normája.

De bár a nevelés célja így a maga lényegében nem függ időktől és koroktól s bár ebben az értelemben nem is lehet mai, vagy tegnapi, vagy holnapi nevelésről beszélni, mégis azt találjuk, hogy a szerint a helyzet szerint, amelyben az ember van, másképpen és másképpen alakul az a forma, amiben a nevelés célját látjuk. Mert bár a nevelés célja önmagában abszolút és változhatatlan, ez a cél mindig aktuálisan, éppen ahhoz a korhoz és éppen azokhoz az emberekhez szól, akik között a nevelésről való gondolkodás történik. A nevelés ezen abszolút célja más volt a középkorban s másképpen szólt a középkori számára s másképpen a racionalismus emberének, mert más volt az a helyzet, amelyben azok éltek. Az, amit mondott, ugyanaz volt, de más volt a nyelv, a kifejezés s a forma, ahogyan mondotta. Ha a nevelés célja a maga tartalmában nem volna egységes és abszolút, akkor nem lehetne az emberi életben és nevelésben folytonosságról beszélni, akkor egyik kora a nevelésnek lerontaná és megsemmisítené, amit a másik

alkotott; ha nem volna ez a cél a maga formájában változó, akkor nem lehetne hadásról beszélni, akkor az egyformaság és ellaposodás veszedelne fenyegetné az emberi életet s vele a nevelést is.

Ezért ha arról a kérdéstről akarunk beszélni: mik a mai nevelés követelményei, vagyis milyennek kell lennie a nevelésnek ma, akkor kettőt nem szabad elveszteni szem elől: a nevelésnek ezt az állandó és abszolút célját, és azt a helyzetet, amelyben azok vannak, akiket nevelni kell. De amikor ezt a kettőt szem előtt tartjuk, nem szabad elfelejteni, hogy nem az előbbit kell az utóbbihoz mérni, hanem fordítva: a nevelés örök és változhatatlan céljához kell mérni a jelen helyzetet és azt kérdezni, mit mond, mire utasít ez a cél abban a korban és helyzetben, amelyben vagyunk?

2 Ha a mai helyzetről beszélünk, nem beszélünk erről általában, nem a mai kor jellemző vonásairól, hanem arról, milyen pontokban hat ez a helyzet a gyerekekre, milyen nehézségek állnak fenn a gyermek életében, lelki világában, amelyekre a nevelésnek tekintettel kell lennie. Mert minden kor kérdései rendszerint tükröződnek a gyermek életében, lelki világában s minden kor nehézségeit megérzi az a gyermek is, aki abban él. Sőt talán jobban megérzi, mint a felnőtt. Éppen azért szükséges erről beszélni, mert az egyes korok súlyos válságai és nyomorúságai tulajdonképpen a gyermekben tükröződnek ki világosan, annak a lelkét döntik még nagyobb válságokba és fenyegetik veszedelmekkel. Egész világunk alapnyomorúságai és bűnei a gyermek életében tükröződnek s annak következményei a gyermek világában érezhetők és láthatók meg.

Az első ilyen nehézség, amely a gyermek életét meghatározza, ma az a széttéptettség és bizonytalanság, amely a mai világnak azon bűnéből származik, hogy az elvesztette lábát alól az igazi fundamentumot s helyette emberi célkitűzések, érdekek, hatalmi törekvések, érvényesülési lehetőségek alapjára helyezkedett. Az ebből folyó bizonytalanságot, az elvek, törvények, meggyőződés egységének hiányát megérzi a gyermek azok között, akik közt él. Azt mondhatjuk, hogy a gyermek megrendült a maga *életalapjában*, bizonytalanná vált, megérezte, hogy az egész körülte levő világot emberi szempontok kormányozzák és uralják s hiányzik abból a szilárd, változhatatlan, emberen feletti dolgokhoz való ragaszkodás. Mivel pedig a gyermeknek egyik legjellemzőbb vonása az, hogy a maga életformájában mindig keres valami olyat, amihez szilárdul kapcsolódhatik, természetesen megérzi azt, ha a körülte levő világban ilyen abszolút, szilárd és mozdíthatatlan hatalom nincsen, vagy abban nem hisznek. Ez teszi a mai gyermek életét olyan reménytelenné és kételkedővé, innen magyarázható, hogy hiányzik belőle a reménység, bizonytalanná lett a saját élete, sorsa, jövője felől. Ez teszi a mai gyermeket idegessé, mindig fáradttá, hogy a saját helyzetét kilátástalannak és munkáját céltalannak látja.

A másik nehézség, amelyet a mai gyermek életében találunk, a másokkal való viszonyában van, azokkal a közösségekkel való viszonyában, amelyek között él. Már Ellen Key A gyermek évszázada című több mint harminc éve megjelent munkájában meghatározott szavakkal ír arról a nehézségről, amit a gyermek életében akkor látott, amit ő „otthonalanságnak“ (Heimatlosigkeit) nevezett. Ma a gyermeknek ez az otthonalansága még sokkal erősebben látható. Úgy érzi, hogy nem tartozik senkihez, hogy nem találja meg semmiben azt a közösséget, amely őt felkarolná, ahol segítséget kaphatna. Ismét meg kell állapítani, hogy a gyermek életformájához hozzátartozik a környezetével való belső kapcsolat. Ez a kapcsolat vesztett el most. A családi környezetben, amikor a mai élet zaklatottsága, felszínessége elszakítja a család tagjait egymástól, szembeállítja egymással. Sokan panaszkodnak ma arra, hogy a mai gyermek milyen önálló, mennyire nem törődik a szülei akaratával, pedig ez az önállóság szomorú felelet a gyermek részéről arra, hogy a szülők egyedülhagyták, nem törődnek vele, vagy ha törődnek, csak a testi jólétével törődnek, de a lelkével nem.

Egy harmadik nehézség látható a gyermeknek a világgal való viszonyában. A gyermek a világot a maga jelenségeiben próbálja megismerni, egyelőre abban csak egyes jelenségeket lát, majd később keresi az azok mögött levő törvényeket és okokat, de mindig úgy, hogy a világ megismertetésében, a tanításban nem megyünk eléje ennek a törekvésnek, hanem még jobban elmerítjük az adatok, egyes ismeretek halmazában. Ez a nehézség ma minden országban egyformán megvan. Egy híres japán író, Kagawa írja egyik könyvében, hogy az elemi iskolában már olyan szörnyű terhet hordoznak a gyermekek a középiskolába való felvételi vizsgálatra készüléskor, hogy egy ötödik elemi osztályos tanulónak, reggel 7 órától délután négyig kell egyfolytában iskolában lennie. A tanítás anyagának ez az uralma s ez a rémuralma a gyermeket megfosztja attól, hogy áttekinthessen dolgokat, elhalmozza adatokkal, megfullasztja és tehetetlenné teszi. De ugyanakkor lehetetlen lesz számára az, amire pedig a gyermek vágyik, hogy egységesen lássa a világ kérdéseit és lényegét.

Természetesen itt nincs helyünk arra, hogy részletesen kifejtsük azt, melyek a mai élet azon nehézségei, amelyek a gyermek számára kérdések s így a nevelés számára kényszerítő feladatok csak főbb vonásaira tudunk rámutatni.

3. Mit tehet most ilyen körülmények között a nevelés, hogy megmentse a gyermeket annak a célnak és rendeltetésnek a számára, amit a nevelés kitűz? Az említettek szerint haladva három dolgot kell tennie:

Először abban a nehézségben, ami abból folyik, hogy a gyermek elvesztette a maga életalapját, a nevelésnek kötelessége rámutatni a gyermeknek arra az igazi életalapra, amelyre helyez-

kedve széttépett, bizonytalan és reménytelen életét egységessé, egészé és biztossá teheti. Ez az alap az evangélium. Másuti is látják már ezt a nehézséget. Azok az elméletek, amelyek a személyiségkutatás, a nevelésnek az egyetemes kultúra, vagy a nemzet új felfogása szerinti alapjára helyezése terén mozognak, mind kísérletek arra, hogy ezt az egységes életalapot megtalálják, csak helytelen és kudarcra végződő kísérletek. Az evangélium, a megváltás evangéliuma, amely az embert Istennel való új viszonyba állítja bele, amely meglátja az emberi érdekek és szempontok uralmát az emberi életben és helyükbe Isten uralmát állítja be, amely megtanítja a gyermeket arra, hogy a Krisztus váltsága felszabadulás önmaguk és a világ alól, új bizalommal képes a gyermek lelkét eltölteni, hogy nem változó és bizonytalan sors, nem emberi elgondolások, hanem Krisztus uralkodik az élete felett s új reménységgel afelől, hogy életét nem az érvényesülés, hanem Isten szolgálatába állítva, nyugodtan nézhet élete következő éveire. A mai nevelés követelése itt tehát az, hogy a gyermeket a hitre vezesse el, arra a hitre, amely Istennek kegyelmébe helyezi az életét. Ez a legnagyobb, amit itt a nevelés ma adhat a gyermeknek.

Másodszor abban a viszonyban, amiben a gyermek másokkal van, a nevelésnek meg kell mutatnia, hogyan szerezheti meg azt a közösséget, ami ma az életéből hiányzik. A környezettel való kapcsolat megszűnésénél rá kell mutatni arra, hogy ez a kapcsolat azért vált értéktelenné a gyermek számára, mert ez az önzés a magunk kiélésére törekvő kapcsolat volt. Az evangélium itt megmutatja nekünk, hogy az igazi közösség a szolgálat közössége és ezt a szolgálatot kell megtalálni a gyermeknek. A szolgálat pedig Istennek való szolgálat azok közösségében, akiket ő Krisztusban bir. A másokkal való viszonyát tehát a gyermeknek nem az határozza meg, hogy ezek a közösségek, a család, a nemzet, az egyház önmagukban mik, hanem, hogy mik Isten Igéje szerint. A nevelésnek tehát rá kell vezetnie a gyermeket a szolgálat titkának megismerésére és gyakorlására, amely szolgálatnak nem emberi érdekek és érvényesülés, hanem Isten szolgálata a célja azon a téren, amit Isten ad eléje, a család, a nemzet, az egyház terében. Ez az Istennek való szolgálat kiveszi a gyermeket az egyedülvalóságból, az otthontalanságból és otthont ad neki a Krisztus gyermekei közösségében, azok között, akik úgy akarnak szolgálni, mint ő, az egyházban. Megmutatja, hogy van egy kör ahová tartozik s ahonnan el uem szakadhat.

A harmadik, amit a mai nevelésnek meg kell tennie az, hogy amint hirdette a helyes viszonyt, amelybe a gyermek Istennel, mint az élete alapjával a hit, másokkal, mint az őt körülvevő közösséggel a szolgálat által kerülhet, hirdesse azt a helyes viszonyt, amiben a gyermeknek az őt körülvevő világgal kell állania, hogy annak sokfélesége, jelenségeinek tömege mögött meglássa azt az egységet, melyet a világ, mint Isten világa felmutat. Az evangélium üzenete, ha ezt a mai nevelés akarja érvényesíteni, rámutat

arra, hogy a világot hogyan kell néznie a gyermeknek, mint a bűn alatt álló, tehát gyarlóságoktól terhelt, de ugyanakkor a megváltás reményiségében élő világot, amelyet úgy lehet csak megismerni, ha tudjuk róla léte titkát: a világ nyomorúság és hiábavalóság alá vetetett, de sóhajlozva és nyögve várja Isten fiainak megjelenését. Vagyis, a világnak a gyermek által tanult kérdéseit és jelenségeit látni, mint isten kényszerítő akarata alatt álló dolgokat s látni, hogy a világ igya, hogyan van, egy befejezetlen, tökéletlen világ, amelyet megrvntott a bűn, de utal arra, hogy akkor, amikor megsemmisül, Isten országa foglalja el a helyét. A nevelésnek ez a gondolata utal a keresztyén reménységre Isten országa beteljesedéséről s ez az, ami a gyermeket megtanítja helyesen gondolkodni a világról.

Ma a nevelés különböző irányai és elméletei nem mind látják ezt világosan. Sok közülök, olyan is, amelyik látja a nehézségeket, emberi elgondolásokkal akarja megoldani és áthidalni. De vannak jelek, amelyek már egy mélyebb megértés felé mutatnak. És mind jobban ébred a nevelőkben is a vágy, hogy ezt a munkát arra az alapra helyezték, amelyen egyedül lehet a nevelésről beszélni: a kegyelem alapjára.

I. L.

Zece ani de activitate. 1926—1936

Fakultatea de Teologie din București. Biblioteca Seminarului de In drumări Misionare și Sectologie. Nr. 2. 1936. 62 oldal.

Ezt a füzetet a bucurești-i theologiai Fakultáson létesült Orth. Diákok Missziói Egyesülete adta ki és a missziói és szektológiai tanszék professzora, Dr. V. Gh. Ispir irt hozzá előszót. Először az egyesületről kell itt beszélni, amelyben a hallgatók dolgoznak. Az Ispir professzor előszava elmondja, hogy a háború után megszorodott bűnököt, különösen a szekták megnövekedett tevékenységét látva, felállított 1922-ben a theol. Fakultáson a missziói és szektológiai tanszék, amelynek feladata volt a missziói tevékenység módszereit tanulmányozni és vezetni, megismerkedni a ker. misszió történetével, a szociális kérdésekkel, a szekták munkájával. Az ő indítására alapított meg a fent nevezett egyesület, mert Ispir professzor látta, hogy „más országokban hogyan csatlakoznak a diákok a maguk jószántából belmissziói vagy külmissziói egyesületekben, hogy honfitársaik ker. szellemét elmélyítsék vagy a pogányoknak hirdessék Krisztust, a világ Megváltóját!” Az egyesület — amely mint látjuk a prot. egyházak ilyen egyesületi munkáiból vette a példát s azonos eredetű az Ifj. Ker. Egyesületünkkel — a következő célokra alakult: az orth. ker. vallás terjesztése és védelmezése, évente egy konferencia rendezése, előadás-ciklusok tartása aktuális vallásos kérdésekről, missziói munka végzése a fővárosban s az ország más részeiben a nemzeti érzés kultiválása, szekták elleni küzdelem s az egyetemes kultúra terjesztése érdekében, végül a diákelet megszervezése s a misszió szolgálatába állítása.

Az egyesület külső munkájában különösen egy dolgot karolt fel: a vasárnapi iskolai munkát, melyről szóló beszámoló a füzet legnagyobb részét teszi. 1926—27-ben 7 diákcsoport dolgozott a főváros különböző külső területein, ez a következő évben 9-re növekedett, 1928—29-ben 10, 1930—31-ben 14, 1934—35-ben 25 s 1935—36-ban 32. Minden vas. iskolába 4—5 hallgató van beosztva, akik minden óráról külön — a részleteket teljesen felölélő — jelentést készítenek. A vas. iskolai óra ugyanúgy folyik le, mint ahogy az a mi vas. iskoláinkban, azzal a különbséggel, hogy a gyermekeket utána templomba viszik. Az egyes órákról szóló jelentéseket az illető parokhia lelkésze is aláírja. A füzet mutatványokat közöl azokból a vázlatokból, amelyeket a vezetők készítettek egyes vasárnapi iskolai tanítások számára s több fényképet a csoportokról.

A hallgatók jelentései a vas. iskola fontosságáról és jelentőségéről való komoly meggyőződést és a gyermekek iránti munkás szeretetet tükrözik. Megtudjuk a jelentésekből, hogy az iskolai hatóságok nemcsak hogy a legnagyobb előzékenységgel jönnek a munka segítségére, de nagy dicsérettel is emlékeznek meg a munkáról. Hasonló munka folyik a katonai előképzősök között is, mint azt a katonai előképző vezetőjének elismerő sorából láthatjuk.

A vas. iskolai munka mellett az egyesület tagjai előadásokat tartottak különböző intézetekben, segítettek szegényeket s erre a célra szép összegeket gyűjtöttek, kórházakat látogattak stb.

Csak örömmel vehetjük tudomásul azt a szép munkát, amelyről ez a füzet beszél. Mi, akik már régóta végezzük a vas. iskola és más munkák által Isten Igéje szolgálatát, kívánjuk, hogy az orth. theol. hallgatók munkája szolgáljon az ő egyházukban Isten ügyének előhaladására s óhajtjuk, hogy amint az ő munkájuk fontosságát megértik s azt támogatják azok a szervek és hatóságok, amelyek területén dolgoznak, a miénk is részesüljön hasonló megértésben és támogatásban.

I. L.

A Kiáltó Szó könyvei:

1. sz. **A mi egyházunk.** Írták: Biró Sándor, Borbáth Dániel, dr. Imre Lajos, László Dezső, dr. Tavasz Sándor és Zágony Anna. 88 oldal. Ára 18 Lei.

E könyv tartalma: I. *Amit mindenkinek tudnia kell egyházunkról.*

1. Az egyház Krisztus teste. 2. Egyházunk hitvallása. 3. Miben különbözik a mi egyházunk a többi egyházaktól. 4. Egyházunk alkotmánya. 5. Egyházunk hatóságai. 6. Egyházunk statisztikája. 7. Az ardeali református egyház kialakulása

II. *Az ardeali ref. egyház iskolái.* a) Elemi iskolák. b) Középiskolák. c) Főiskolák.

III. *Szeretetintézményeink.* 1. Diakonissza intézetünk és kórháza.

2. Árvaházunk. 3. Aggmenházaink. 4. Szeretetházaink

IV. *Egyházunk missziói munkái* 1. Egyházunk belmissziói munkái. 2. Az IKE munkája. 3. Az ardeali ref. Leányszövetség. 4. Nőszövetségi munka. 5. A férjiszövetségekről. 6. Iratterjesztéseink. 7. Sáfársági mozgalom. 8. Egyházunk külmissziói munkája.

V. *Egyéb egyházi munkák.* 1. Egyházunk időszaki sajtója. 2. A Károli Gáspár Társaság.

2. sz. **Egészségügyi Tanácsadó.** Az ardeali magyar nép számára. Írta: dr. Jancsó Béla. 66 oldal. Ára 10 Lei

3. sz. **Szórványainkról.** Írták: Földes Károly, Gergely Ferenc, Horváth Jenő, Kovács Pál, Sass Kálmán és Szigethy Béla. 148 oldal. Ára 28 Lei.

E könyv tartalma: 1. A szórványkérdés hunedoarai szemmel.

2. A ciucmegyei ref. diaszpóramisszióról. 3. A regáti misszió. 4. A királyhágómelléki ref. egyházkerület szórványai. 5. A mezőségi szórványok. 6. A megoldott kévék. A nagysajói egyházmegye szórványai.

4. sz. **Két tűz között.** A református egyház a modern magyar irodalom tükrében. Írta: László Dezső. 48 oldal. Ára 14 Lei.

5. sz. **Isten Igéjének szolgálata.** Írta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

6. sz. **A Reformáció mint ültetés.** Írta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 Lei.

7. sz. **Isten akarata és a mi kívánságaink.** Írta: Barth Károly. Fordította: Pilder Mária. Ára 10 L

8. sz. **A református tan, annak lényege és feladata.** Írta: Barth Károly. Fordította: M. Nagy Ottó. Ára: 18 Lei.

Megrendelhetők az „Ifjú” kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia

A zarándok útja

Irtta: BUNYAN JÁNOS. Fordította: SZABADI BÉLA.
Olcsó népies kiadás. — Ára 25 Lei.

Itt az Isten köztünk

Bibliaolvasó kalauz az 1937. év minden napjára.

Egész ember

Irtta: Ivar Saeter. Fordította: Szigethy Béla. — Ára: 30 Lei.

Mit cselekedjem?

Legújabb „Élőkönyv“. A szolgálati munka vezérfonala.
Irtta: László Dezső. — Ára: 16 Lei.

Az IKE munka alapjai.

Irtta: László Dezső. Ára 18 Lei.

Kénes gyufák

Miből élnek az emberek?

Két egyfelvonásos szindarab. Ára 8 Lei.

Ő zörgetett Magasságok felé Liliomok mezején Az Úr felettünk

című egyfelvonásos vallásos tárgyú szindarabok. A 4 mű ára 18 L

A mi játékaink

100 társas-játék leírását tartalmazó könyv. — Ára 12 Lei.

Az IKESZÓ munkája.

Irták: Dr. Tavaszy Sándor és László Dezső.

Megrendelhetők az „Ifjú“ kiadóhivatalában, Cluj, Ref. Theologia.